

TIP FAKÜLTESİ İNTÖRNLERİNİN KAYGI DÜZEYİNİN İNCELENMESİ

Investigation of Anxiety Levels of Interns

Hatice SEYMEN GÜNGÖR¹ Emirhan Altay TAMER² Arif Mert ÇETİNKAYA²
Murat MELENDİZLİ² Hilal GÜMÜŞ² Bilge Eren GÜRBÜZ² Selen BARDAKÇI²
Meral SAYGUN¹

¹ Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı ABD, KIRIKKALE, TÜRKİYE

² Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, KIRIKKALE, TÜRKİYE

ÖZ

Amaç: Tıp eğitimi süresince, öğrenciler çeşitli aşamalarda kaygı yaratan çok sayıda durumla baş etmek zorunda kalmaktadırlar. Bu çalışmanın amacı bir tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin anksiyete düzeyi ve ilişkili faktörleri incelemektir.

Gereç ve Yöntemler: Bu tanımlayıcı tip araştırmanın evreni, 2023-2024 eğitim döneminde Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi 6. sınıfta eğitim gören 144 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmaya katılmayı kabul eden 106 kişidir, katılım oranı %73,6'dır. Çalışma öncesi kurum izni alınmıştır. Araştırmada, veri kaynağı olarak, Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Bilim İnsanı Koridoru kapsamında dönem üç öğrencileri ve danışman öğretim üyesi tarafından hazırlanan 17 sorudan oluşan anket formu ve öğrencilerin kaygı durumunu değerlendirmek amacı ile Beck Anksiyete Ölçeği kullanılmıştır. SPSS 25.0 istatistik paket programı ile analizler gerçekleştirilmiştir.

Bulgular: Katılımcıların Beck Anksiyete Ölçeği puan ortalamaları 12,31±10,55'tir. Öğrencilerin %57,5'inde anksiyete bulguları saptanmıştır ve çoğu minimal düzeyde anksiyete bulguları göstermektedir. Katılımcıların %84,9'u meslekleri ile ilgili gelecek kaygısı taşıdıklarını belirtmiştir. Kaygı duyan öğrencilerin ölçek puanı, kaygı taşımadığını belirtenlere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Kaygı duydukları konular içinde, hekimlere yönelik şiddet olaylarının artması ilk sırada yer almaktadır. Diğer kaygı nedenleri ise sırası ile tıpta uzmanlık sınavı, mecburi hizmette göreve başlanacak yer, mesleki bilgi ve becerinin yetersiz hissedilmesi ve ekonomik kaygılardır.

Sonuç: Sosyal nedenlere ve tıp eğitimindeki zorluklara bağlı anksiyete tıp öğrencileri arasında yaygındır. Mesleki gelecek kaygısını azaltmak için toplum sağlığına yönelik bilgi ve becerilerle donatılmış, kendine güvenen hekimler yetiştirmek gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tıp Fakültesi, intörlük, anksiyete

ABSTRACT

Objective: During medical education, students have to cope with many various anxiety-provoking situations. The aim of this study is to examine the anxiety levels and associated factors among senior medical school students.

Material and Methods: The universe of this descriptive type of research consists of 144 students studying in the 6th grade of Kırıkkale University Faculty of Medicine in the 2023-2024 academic year. 106 people agreed to participate in the research, the participation rate is 73.6%. Institutional permission was obtained before the study. A 17-question questionnaire form prepared by the Kırıkkale University Medical School Scientist Corridor 3rd year students and the mentor professor was used as data source. The Beck Anxiety Scale was used to assess the anxiety status of the students. Analyses were performed with the SPSS 25.0 statistical package program.

Results: The average score of the participants on the Beck Anxiety Scale was 12.31±10.55. Anxiety symptoms were detected in 57.5% of the students and most of them showed minimal anxiety symptoms. The majority (84.9%) of the participants stated that they had anxiety about their future professional life. The Beck Anxiety Scale score of the anxious students was found to be significantly higher than those who stated that they were not anxious. The increase of violence against physicians was the primary cause of their anxiety. Other causes were the difficult medical specialization exam, the compulsive duty place, the feeling of inadequate knowledge or skills, and economic concerns.

Conclusion: Anxiety due to social reasons and difficulties in medical education is common among medical students. In order to reduce anxiety in their professional future, it is necessary to train self-confident physicians equipped with knowledge and skills on the subject of public health.

Keywords: Medical School, internship, anxiety

Yazışma Adresi / Correspondence:
Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı ABD, KIRIKKALE, TÜRKİYE
Tel / Phone: +905375149909
Geliş Tarihi / Received: 21.02.2025

Dr. Hatice SEYMEN GÜNGÖR
E-posta / E-mail: hsymn94@gmail.com
Kabul Tarihi / Accepted: 12.06.2025

GİRİŞ

Kaygı huzursuzluk ve gerginliğin fiziksel belirtilerinin eşliğinde, gelecekte olabilecek bir talihsizlik ya da tehlike ile ilgili olarak endişeli beklentiler içinde olma halidir.¹ Tıp öğrencilerinde öğrenim hayatları boyunca psikolojik rahatsızlıkların sık görüldüğünü bildiren birçok çalışma vardır.²⁻⁴

Ülkemizde, öğrencilerin son yılında intörn doktor olarak çalıştıkları tıp fakültesi eğitimi altı yılda tamamlanmaktadır. Tıp eğitimi süresince öğrenciler çeşitli aşamalarda kaygı yaratan çok sayıda durumla baş etmek zorunda kalmaktadırlar.⁵ Zaman baskısı, aşırı bilgi yükü, aşırı çalışma zamanı ve öğrenilen bilgilerin mezuniyet sonrası insan sağlığıyla doğrudan ilgili olarak kullanılacak olması, yani bilginin tamamen doğru öğrenilmesi zorunluluğu tıp öğrencilerinde yüksek stres düzeylerinin sebepleri arasında yer almaktadır.⁶⁻⁹ Bu süreçte meslek yaşamlarına yakın zamanda adım atacak öğrencilerin sorumluluklarının artması, mesleki kariyerle ilgili belirsizlik gibi stres yaratan birçok faktörle baş etmeleri gerektiği şüphesizdir. Tıp eğitimi sonrası insan sağlığı ile doğrudan ilişkili sorumluluk yüklenen hekimlerde yüksek kaygı durumunun psikolojik ve duygusal olarak yıpranmaya yol açabileceği bilinmektedir.⁵

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi (OMUTF) son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeyini ve etkileyen faktörleri araştırmak amacı ile yapılmış çalışmanın sonucunda, çalışmaya katılanların yarısının mesleki gelecek kaygısı taşıdığı, bunların da yarısının uzmanlığa ve TUS'a ait kaygı taşıdığı saptanmıştır. Araştırma sonucunda, ülkemizde hekimliğin, özellikle de pratisyen hekimliğin içinde bulunduğu durumun, öğrencilerin gelecek kaygısını artırdığı düşünülmüştür.¹⁰ Meram Tıp Fakültesi öğrencilerinde, klinik öncesi tıp öğrencilerinin yalnızlık, durumluk ve sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeylerini belirlemek amacı ile yapılmış çalışmada; kariyer seçiminden memnun olmayan öğrencilerin yalnızlık, durumluk ve sürekli kaygı ile umutsuzluk ölçek puanları anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.¹¹ Çalışmamızda; Tıp Fakültesi son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeyinin ve etkileyen faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma evreni 2023-2024 eğitim döneminde KÜTF VI. sınıfta eğitim gören 144 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma öncesi Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlık izni ve Kırıkkale Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 2023.11.28 numaralı karar ile etik kurul onayı alınmıştır. Ocak-Nisan 2024 tarihleri arasında tamamlanan araştırma tanımlayıcı tiptedir. Araştırmada, veri kaynağı olarak, KÜTF Bilim İnsanı Koridoru kapsamında dönem üç öğrencileri ve danışmanlar tarafından hazırlanan;

öğrencilerin yaş, cinsiyet, medeni durum, sigara kullanımı gibi tanımlayıcı bilgilerini, intörn hekimlerin tıp fakültesi tercihinden memnuniyet durumunu, eğitim hayatı boyunca tıp fakültesini bırakmayı düşünülüp düşünmediğini, mesleki gelecek ile ilgili kaygılarını ve nedenini, tıp fakültesinde edinilen bilgilerin pratisyen hekimlik yaşamında yeterli olup olmayacağı ile ilgili düşüncelerini ve mezun olduktan sonraki planlarını sorgulayan 17 sorudan oluşan anket formu kullanılmış ve öğrencilerin kaygı durumunu değerlendirmek amacı ile Beck Anksiyete Ölçeği (BAÖ) uygulanmıştır. Araştırma sırasında anketler, KÜTF Bilim İnsanı Koridoru kapsamında dönem üç öğrencileri tarafından, intörn doktorların eğitim aldıkları birimlere gidilerek gözlem altında uygulanmıştır. Katılımcılara bilgi verildikten sonra, gönüllü olur formu (BGOF) okutulup onaylatılmış, 106 (%73.6) son sınıf öğrencisi araştırmaya katılmayı kabul etmiştir.

BAÖ 1988 yılında Beck ve arkadaşları¹² tarafından oluşturulmuş, Ulusoy ve arkadaşları¹³ tarafından Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması yapılarak kullanılmaya başlanmıştır. BAÖ bireylerin yaşadığı anksiyete belirtilerinin sıklığının belirlenmesi amacıyla kullanılan likert tipi bir ölçektir. Puan aralığı 0-63 olup, toplam puanın yüksekliği bireyin yaşadığı anksiyetenin şiddetini gösterir.¹³

Toplam puana göre dört seviye şeklinde anksiyete belirtileri;

0-7 puan: Minimal seviyede anksiyete belirtileri,

8-15 puan: Hafif seviyede anksiyete belirtileri,

16-25 puan: Orta seviyede anksiyete belirtileri,

26-63 puan: Şiddetli seviyede anksiyete belirtileri değerlendirilir.¹³

Araştırmanın bağımsız değişkenleri; öğrencilerin yaş, cins, medeni durum, sigara kullanımı gibi tanımlayıcı bilgileri, intörn hekimlerin tıp fakültesi tercihinden memnuniyet durumu, tıp fakültesini bırakmayı düşünülüp düşünmediği, mesleki gelecek ile ilgili kaygıları tıp fakültesinde edinilen bilgilerin pratisyen hekimlik yaşamında yeterli olup olmayacağı ile ilgili düşünceleri ve mezun olduktan sonraki planlarıdır.

Bağımlı değişkeni ise Beck Anksiyete Ölçeği puanıdır. Anket uygulanma aşamasından sonra, araştırma verileri SPSS 25.0 istatistik paket programına girilerek analiz gerçekleştirilmiştir. Verilerin istatistiksel analizinde tanımlayıcı istatistiklerin (frekans, yüzde dağılımı, ortalama, standart sapma) yanı sıra niceliksel verilerin değerlendirilmesinde, normal dağılıma uygunluk Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmış, bunun sonucunda iki gruplu karşılaştırmalarda Mann-Whitney U testi, üç ve daha fazla gruplu karşılaştırmalarda Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. $p < 0.05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

KÜTF de 2023-2024 öğretim yılında 6. sınıf öğrencisi olan 144 öğrenciden 106'sı (%73,6) çalışmaya katılmıştır. Katılımcıların 70'i (%66) kadın, yaş

ortalaması 24,09±1,31'dir, 103 (%97,2) bekar. Katılımcıların bazı sosyo demografik özellikleri ve kaygı durumlarını etkileyebilecek faktörler Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların bazı sosyodemografik özellikleri

		Sayı	Yüzde
Cinsiyet (n=106)	Kadın	70	66,0
	Erkek	36	34,0
Medeni durum(n=105)	Evli	2	1,9
	Bekar	103	98,1
Sınıf ve staj kaybı durumu (n=105)	Evet	27	25,7
	Hayır	78	74,3
Psikiyatrik hastalık varlığı (n=106)	Var	13	12,3
	Yok	93	87,7
Sigara kullanımı (n=106)	Evet	33	31,1
	Hayır	73	68,9
Harçlık yeterliliği (n=106)	Evet, yeterli	53	50,0
	Hayır, yetersiz	53	50,0
Tıp fakültesi tercih şekli(n=106)	Kendi isteği ile seçme	88	83,0
	Başkalarının yönlendirmesi ile seçme	18	17,0
Tıp fakültesi tercih sırası (n=106)	Birinci tercih	99	93,4
	İkinci ya da sonraki tercih	7	6,6
Tıp fakültesi tercihinden memnuniyet(n=106)	Evet, memnunum	70	66,0
	Hayır, memnun değilim	36	34,0
Tıp fakültesini bırakmayı düşünme(n=106)	Evet, daha önce düşündüm	65	61,3
	Hayır, daha önce düşünmedim	41	38,7
Mesleki gelecek kaygısı(n=106)	Evet, var	90	84,9
	Hayır, yok	16	15,1
Tıp fakültesinde edinilen teorik ve pratik bilgilerin, pratisyen hekimlik yaşamında yeterli olma durumu(n=106)	Yeterli olacağını düşünüyorum	38	35,8
	Yetersiz olduğunu düşünüyorum	68	64,2

Tablo 1'de gözlendiği gibi; katılımcıların %25,7'si tıp fakültesi eğitim süresini uzatmıştır, %31,1'i sigara kullanmaktadır, %12,3'ünün hekim tarafından tanı almış psikiyatrik hastalığı bulunmaktadır. Harçlık ya da burslarının yetersiz olduğunu belirtenler katılımcıların %50,0'sidir. Katılımcıların %83,0'ünün tıp fakültesini kendi isteği ile ve %93,4'ünün birinci tercih olarak seçtiği, %66,0'sının bu tercihinden memnun oldukları saptanmıştır. Katılımcıların %61,3'ü öğrenim hayatı süresince, tıp fakültesini bırakmayı düşündüğünü belirtmiştir. Tıp fakültesinde edinilen teorik ve pratik bilgilerin, pratisyen hekimlik yaşamında yetersiz olduğunu düşünenler katılımcıların %64,2'sidir.

Katılımcıların %84,9'u meslekleri ile ilgili gelecek kaygısı taşıdıklarını belirtmiştir. Mesleki gelecek kaygısı taşıyan öğrencilerin kaygı nedenlerinin dağılımı Tablo 2'de belirtilmiştir.

Tablo 2'de gözlendiği gibi; son sınıf öğrencilerinin kaygı duydukları konular sırası ile hekimlere yönelik şiddet olaylarının artması, tıpta uzmanlık sınavı, mecburi hizmette göreve başlanacak yer, mesleki bilgi ve becerinin yetersiz hissedilmesi ve ekonomik kaygılardır.

Tablo 2: Mesleki gelecek kaygısı olduğunu belirten katılımcıların kaygı nedenlerinin dağılımı (n=90) *

	Sayı	Yüzde
Tıpta uzmanlık sınavı	35	38,9
Göreve başlanacak yer	31	34,4
Hekimlere yönelik şiddet olaylarının artması	56	62,2
Ekonomik kaygılar	26	28,9
Mesleki bilgi ve becerinin yetersiz görülmesi	28	31,1
Diğer (açık uçlu seçenektir)	4	4,4
Toplam	180*	

*Verilen sayılar katılımcılar birden fazla seçeneği işaretlediği için katılımcı sayısından fazladır.

Tablo 3'te gözlendiği gibi, son sınıf öğrencilerinin %74,5'i mecburi hizmeti sırasında bir sağlık kurumunda çalışırken Tıpta Uzmanlık sınavına hazırlanacağını,

%14,2'si istifa edip sınava hazırlanmak istediğini, %0,9'u Tıpta Uzmanlık sınavına çalışmayacağını, pratisyen hekim olarak meslek hayatına devam etmek

istediğini belirtmiş, %4,7'si yurt dışına gitmek istediğini, %0,9'u işyeri hekimliği yapmak istediğini

belirtmiştir. Katılımcıların %2,8'i hekimlik yapmayı düşünmemektedir.

Tablo 3: Katılımcıların mezun olduktan sonraki planlarının dağılımı (n=106)

	Sayı	Yüzde
Sağlık Bakanlığı'na bağlı bir kurumda çalışırken Tıpta Uzmanlık Sınavı'na çalışacağım	79	74,5
Devlet Hizmet Yükümlülüğü' ne başlamadan ya da başladıktan sonra istifa ederek Tıpta Uzmanlık Sınavı'na hazırlanacağım	15	14,2
Tıpta Uzmanlık Sınavı'na çalışmadan hekimlik hayatıma devam edeceğim	1	0,9
Hekimlik yapmayı düşünmüyorum	3	2,8
Diğer (açık uçlu seçenektir)	8	7,5
Bir süre çalışıp istifa etmek	1	0,9
İşyeri hekimliği	1	0,9
Pratisyenlik yapmayacağım, Tus'a çalışacağım	1	0,9
Yurtdışı	5	4,7
Toplam	114*	100

*Verilen sayılar katılımcılar birden fazla seçeneği işaretlediği için katılımcı sayısından fazladır.

Katılımcıların Beck Anksiyete Ölçeği puan ortalamaları $12,31 \pm 10,55$ 'tir. (min 0-max 49), ortancası 10,00 (4,00-20,00) idi. BAÖ ile anksiyete durumu değerlendirildiğinde; %57,5'inde anksiyete bulgularının olduğu, ankete katılanların %42,5'inin minimal, %26,4'ünün hafif, %19,8'inin orta, %11,3'ünün şiddetli anksiyete belirtileri gösterdiği saptanmıştır.

Beck Anksiyete Ölçeği puanının bazı tanımlayıcı özelliklere göre dağılımı ve anlamlılık düzeyleri Tablo 4'te özetlenmiştir. Tablo 4'de gözlemlendiği gibi kadınların BAÖ puanları erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksektir. Sigara kullanımı ve harçlık yeterliliği ile BAÖ puanları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Tablo 4: Beck Anksiyete Ölçeği puanlarının bazı tanımlayıcı özelliklere göre dağılımı

	BAÖ Ortanca (Ç1-Ç3)	Test değeri	p değeri
Cinsiyet (n:106)			
Kadın	12,50 (6,00-23,00)	z= -3,875	p= 0,000*
Erkek	5,00 (2,00-11,00)		
Sigara kullanımı (n:106)			
Evet, kullanıyorum	11,00 (3,50-20,50)	z= -0,612	p=0,541*
Hayır, kullanmıyorum	9,00 (4,00-19,00)		
Harçlık veya bursun yeterliliği (n:106)			
Evet, yeterli	10,00 (2,00-20,00)	z= -1,120	p= 0,263*
Hayır, yetersiz	10,00 (5,50-20,50)		

BAÖ: Beck Anksiyete Ölçeği (Ç1-Ç3): birinci çeyreklik- üçüncü çeyreklik

*MWU Testi Kullanılmıştır **KW Testi Kullanılmıştır

Tablo 5: Beck Anksiyete Ölçeği puanlarının katılımcıların bazı özelliklerine göre dağılımı

	BAÖ Ortanca (Ç1-Ç3)	Test değeri	p değeri
Tıp fakültesini kendi isteği ile seçme (n=106)			
Evet	10,00 (3,25-20,75)	z= -0,531	p=0,596*
Hayır	7,50 (5,75-14,75)		
Tıp fakültesinin birinci tercih olması (n=106)			
Evet	10,00 (5,00-20,00)	z= -0,650	p= 0,516*
Hayır	6,00 (2,00-21,00)		
Sınıf veya staj kaybı olması(n=106)			
Evet	10,00 (6,00-21,00)	z= -0,863	p= 0,388*
Hayır	10,00 (2,00-20,00)		
Tıp fakültesini bırakmayı düşünme (n=106)			
Evet	12,00 (5,50-21,00)	z= -2,222	p=0,026*
Hayır	7,00 (2,00-14,00)		
Teorik ve pratik bilgi yeterliliği (n=106)			
Evet, yeterli	8,00 (2,00-18,50)	z= -1,158	p=0,247*
Hayır, yetersiz	11,00 (5,00-20,75)		
Tıp fakültesi tercihi memnuniyeti (n=106)			
Evet, memnunum	7,00 (2,00-16,25)	z= -2,960	p=0,003*
Hayır, memnun değilim	15,00 (6,50-23,25)		

BAÖ: Beck Anksiyete Ölçeği (Ç1-Ç3): Birinci çeyreklik- üçüncü çeyreklik

*MWU Testi Kullanılmıştır

Tablo 6'da görüldüğü gibi, mesleki gelecek kaygısı duyduğunu belirten öğrencilerin BAÖ puanı, kaygı

taşımadığını belirtenlere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 6: Beck Anksiyete Ölçeği puan ortalamalarının katılımcıların mesleki geleceklere ilişkin görüşlerine göre dağılımı

	BAÖ Ortanca (Ç1-Ç3)	Test değeri	p değeri
Mesleki gelecek kaygısı durumu(n=106)			
Evet, var (n=90)	10,50 (5,00-21,00)	z= -2,218	p=0,027*
Hayır, yok (n=16)	7,00 (1,50-11,00)		
Mezuniyet sonrası planı(n=106)			
Sağlık Bakanlığı'na bağlı bir sağlık kurumunda çalışırken Tıpta Uzmanlık Sınavı'na hazırlanacağım (n=79)	9,00 (3,00-20,00)	x ² = 5,009	p=0,286**
Devlet Hizmet Yükümlülüğü'ne başlamadan ya da başladıktan sonra istifa ederek Tıpta Uzmanlık Sınavı'na hazırlanacağım(n=15)	7,00 (3,00-20,00)		
Tıpta Uzmanlık Sınavı'na çalışmadan hekimlik hayatıma devam edeceğim(n=1)	32,00 (32,00-32,00)		
Hekimlik yapmayı düşünmüyorum (n=3)	15,00(12,00-)		
Diğer (Açık uçlu seçenek) (n=8)	10,00 (6,50-14,50)		

BAÖ: Beck Anksiyete Ölçeği (Ç1-Ç3): Birinci çeyreklik- üçüncü çeyreklik

*MWU Testi Kullanılmıştır **KW Testi Kullanılmıştır

Öğrencilerin mezuniyet sonrası planlarına göre, Beck Anksiyete Ölçeği puan ortalamalarını incelediğimizde, Tıpta Uzmanlık Sınavı'na çalışmadan hekimlik hayatına devam edeceğini ve hekimlik yapmayı düşünmediğini belirten öğrencilerin BAÖ puanlarının, TUS'a hazırlanmak isteyen öğrencilerin puanlarına göre yüksek olduğu gözlenmiştir ancak istatistiksel olarak anlamlılık saptanmamıştır. Bu sonuçlar bize son sınıf öğrencilerinin mesleklerinin geleceği ile ilgili aldıkları

kararlar nedeni ile anksiyete yaşadıklarını düşündürmüştür.

Tablo 7'de görüldüğü gibi, hekimlere yönelik şiddet olaylarının artması nedeni ile kaygı duyan öğrencilerin BAÖ puanlarının, kaygı duymayan öğrencilere göre anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır. Diğer kaygı nedenleri ise sırası ile tıpta uzmanlık sınavı, mecburi hizmette göreve başlanacak yer, mesleki bilgi ve becerinin yetersiz hissedilmesi ve ekonomik kaygılardır.

Tablo 7: Beck Anksiyete Ölçeği puanlarının mesleki gelecek kaygısı nedenlerine göre dağılımı

Kaygı Nedenleri(n=90)	Kaygı Durumu	BAÖ Ortanca (Ç1-Ç3)	z ve p değerleri
Tıpta uzmanlık sınavı ile ilgili (n:35)	Var	9,00 (5,00-20,00)	z=-0,816
	Yok	12,00 (5,00-23,00)	p=0,414*
Göreve başlanacak yer ile ilgili (n:31)	Var	13,00 (6,00-21,00)	z=-1,144
	Yok	9,00 (4,00-20,00)	p=0,253*
Hekimlere yönelik şiddet olaylarının artması ile ilgili (n:56)	Var	13,00 (6,25-23,00)	z=-2,363
	Yok	5,5 (2,00-20,00)	p=0,018*
Ekonomik kaygılar (alınacak maaş ile ilgili) (n:26)	Var	11,00 (5,75-21,00)	z=-0,290
	Yok	10,50 (4,25-21,00)	p=0,772*
Mesleki bilgi ve becerinin yetersiz görülmesi ile ilgili (n:28)	Var	10,00 (6,00-18,25)	z=-0,096
	Yok	13,00 (2,00-21,00)	p=0,924*

(Ç1-Ç3): Birinci çeyreklik- üçüncü çeyreklik

*MWU Testi Kullanılmıştır

TARTIŞMA

Tıp eğitiminde öğrencilerin çeşitli nedenlerle yaşadıkları kaygı, önemli ruhsal sorunlara yol açabilmesi, özel yaşantılarında çeşitli sorunlara sebep olması ve meslek hayatında başarıyı ve verimliliği düşürebilmesi nedeniyle üzerinde durulması gerekli önemli bir sorundur.¹ Bu nedenle çalışmamızda; tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin anksiyete düzeyi ve ilişkili faktörleri belirlemek amaçlanmıştır.

Çalışmamızda, katılımcıların Beck Anksiyete Ölçeği puan ortalamaları 12,31±10,556 (min 0-max 49)'dur, buna göre katılımcıların çoğu hafif düzeyde anksiyete göstermektedir. Muğla'da tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin BAÖ puan ortalamasının 9,58±9,25 olduğu saptanmıştır.¹⁴ Bursa'da tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinde yapılan bir çalışmada.¹⁵ BAÖ puan ortalaması 10,66, Sakarya'da tıp fakültesi öğrencilerinde ise 12,28±9,29'dur.¹⁶ Çalışmamızın

sonucu, ülkemizde yapılan çalışmalarda bulunan BAÖ puan ortalaması ile uyumludur.

Çalışmamızda, tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin BAÖ ile anksiyete durumu değerlendirildiğinde; öğrencilerin %57,5'inde anksiyete bulguları saptanmıştır.

Katılımcıların Beck anksiyete ölçeği puanlarına göre %42,5'inin minimal seviyede, %26,4'ünün hafif seviyede, %19,8'inin orta seviyede, %11,3'ünün şiddetli seviyede anksiyete belirtileri gösterdiği tespit edilmiştir. Muğla'da tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin BAÖ ile anksiyete durumu değerlendirildiğinde öğrencilerin %55,6'sında anksiyete bulgularının olduğu bulunmuş, ankete katılanların %44,4'ünde minimal, %26,7'sinde hafif, %17,8'inde orta, %11,1'inde şiddetli anksiyete bulguları saptanmıştır.¹⁴

Beck Anksiyete Ölçeği puan ortalamaları kadınlarda 33,50±11,13, erkeklerde 26±6,59'dur, kadınlarda Beck Anksiyete Ölçeği puanları istatistiksel olarak anlamlı

düzeyde yüksektir. Mayda ve arkadaşlarının Düzce’de tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinde yaptıkları çalışmada kadın öğrencilerin BAÖ puanları erkeklere göre anlamlı olarak yüksektir.¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde son sınıf öğrencileri arasında yapılan çalışmada da kadın öğrencilerin BAÖ puanları, erkek öğrencilere göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.¹⁰

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 2017 verilerine göre, anksiyete sıklığı kadınlarda %4,6, erkeklerde %2,6’dır, anksiyete bozukluğu kadınlarda, erkeklere göre daha yaygın olarak saptanmıştır.¹⁷ Uluslararası literatürde de kadın öğrencilerin daha yüksek anksiyete puanlarına sahip olduğunu bildiren yayınlar bulunmaktadır.¹⁸⁻²¹ Çalışmamızın sonucunda da literatüre uygun olarak, kadın öğrencilerin BAÖ puanları erkek öğrencilere göre yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların %83,0’ünün tıp fakültesini kendi isteği ile ve %93,4’ünün birinci tercih olarak seçtiği, %66,0’sının bu tercihinden memnun oldukları saptanmıştır. Muğla’da tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin 5’te 4’ünden fazlası kendi istekleri ile tıp fakültesini tercih etmişlerdir.¹⁴ Samsun’da tıp fakültesi öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada, öğrencilerin %76,8’i, Konya’da tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin %78,0’i, İstanbul’da tıp fakültesi öğrencilerinin ise %72,0’si kendi isteğiyle tıp fakültesini tercih etmiştir.^{10,22,23} Muğla, Samsun, İstanbul ve Konya’da yapılan çalışmaların sonuçları bizim sonuçlarımızla benzerdir. Literatüre ve çalışmamızın sonucuna göre, hekimlik mesleğinin ülkemizde yüksek oranda tercih edilen bir meslek olduğunu söyleyebiliriz. Tıp fakültesini kendi isteği ile ve ilk tercih olarak seçmiş olma durumu ile, BAÖ puanları arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır. Tıp fakültesi tercihinden memnun olmayan öğrencilerin BAÖ puanları, memnun olan öğrencilere göre anlamlı olarak yüksektir. Tıp fakültesini kendi isteğiyle tercih etme, öğrencilerdeki mesleksi kaygı durumunu azaltmaktadır. Bu sonuçlar bize, üniversite giriş sınavı sürecinde isteyerek yapılan doğru tercihlerin, kişiyi okul ve meslek yaşamında da olumlu etkilediğini, istemeden yapılan tercihlerin ise, uzun ve zorlu bir süreç olan tıp eğitiminde kişiyi zorladığını ve olumsuz etkilediğini düşündürmüştür.

Çalışmamızda, katılımcıların %61,3’ü öğrenim hayatı süresince, tıp fakültesini bırakmayı düşündüğünü belirtmiştir. Tıp fakültesini bırakmayı düşünen öğrencilerin BAÖ puanları, bırakmayı düşünmeyen öğrencilere göre anlamlı olarak yüksektir. Bu sonuçlar bize istemediği halde kendini, tıp fakültesindeki eğitimine devam etmek zorunda hisseden ve öğretim hayatı boyunca zaman zaman fakülteyi bırakmayı düşünen öğrencilerin anksiyete düzeylerinin yüksek olduğunu düşündürmüştür.

Katılımcıların %25,5’i tıp sınıf veya staj kaybı ile eğitim süresini uzatmıştır. Sınıf veya staj kaybı yaşayan öğrencilerle, yaşamayan öğrenciler arasında Beck Anksiyete Ölçeği puan ortalamaları açısından anlamlı bir fark saptanmamıştır. Mayda ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada, çalışmamızla benzer şekilde sınıf tekrarı yapan ve yapmayan öğrenciler arasında anksiyete puanları açısından anlamlı fark bildirilmemiştir.¹

Çalışmamızda, Tıp fakültesinde edinilen teorik ve pratik bilgilerin, pratisyen hekimlik yaşamında yetersiz olduğunu düşünenler, katılımcıların %64,2’sidir. Elazığ’da tıp fakültesi öğrencileri arasında yapılan çalışmada öğrencilerin %60,1’i tıp eğitimi pratik bilgisinin, %38,0’i ise teorik bilgisinin mezuniyet sonrası yetersiz kalacağını düşündüğünü bildirmiştir.²⁴ İstanbul’da tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinde yapılan bir çalışmada katılımcıların %86,0’sı, tıp eğitiminin teorik ve pratik olarak mezuniyet sonrası için yetersiz olduğunu düşünmektedir.²⁵ Muğla’da tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin öğrencilerin yarısından fazlasının mezuniyet sonrasında mesleki bilgi yetersizliği ile ilgili kaygı duyduğu saptanmıştır.¹⁴ Literatüre ve çalışmamızın sonucuna göre ülkemizde tıp öğrencilerinin mezuniyet sonrası için mesleki bilgi yetersizliği hissettiği ve bununla ilgili olarak kaygı duydukları gözlenmektedir. Tıp fakültelerinden mezun olan herkesin mesleki yeterliliğe sahip olduğu varsayılmaktadır. Ancak, Türkiye’de özellikle son on yıl içerisinde tıp fakültesi sayısının hızla artması ile birlikte fiziksel altyapının ve akademik kadronun aynı oranda artmamasının tıp eğitiminin niteliği konusunda sorunlara yol açtığı düşünülmektedir.¹⁴

Çalışmamızda, son sınıf öğrencilerinin %74,5’i mecburi hizmeti sırasında bir sağlık kurumunda çalışırken Tıpta Uzmanlık Sınavına hazırlanacağını belirtmiştir. Muğla’da tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin %77,8’i¹⁴, Samsun’da tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinde yapılan bir çalışmada öğrencilerin %56,0’sı¹⁰, İstanbul’da tıp fakültesi öğrencileri arasında yapılan çalışmada ise öğrencilerin %87,5’i²³ mezuniyet sonrası bir kurumda çalışıp aynı zamanda TUS’a hazırlanmayı istediklerini belirtmişlerdir. Bulgularımız literatürle uyumludur. Öğrencilerin çoğunluğu tıpta uzmanlaşmayı hedeflemekte ve ekonomik kaygılar nedeni ile bir kurumda görev yapmayı sürdürürken TUS’a hazırlanmayı planlamaktadır. Trabzon’da tıp fakültesi öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada öğrencilerin %1,2’si²⁶, İstanbul’da fakültesi öğrencileri arasında yapılan çalışmada ise öğrencilerin %2,3’ü²⁵, mezuniyet sonrası TUS’a hiç girmeyeceklerini belirtmiştir. Bulgularımız literatürdeki bulgularla uyumludur. Çalışmamızda, az sayıda öğrenci uzmanlık yapmayı düşünmemekte, meslek hayatına pratisyen hekim veya işyeri hekimi olarak devam etmek istemektedir.

Çalışmamızda, öğrencilerin %4,7'si yurt dışına gitmek istediğini, %2,8'i ise 'hekimlik yapmayı düşünmediğini' belirtmiştir. Öğrencilerin mezuniyet sonrası planlarına göre, Beck Anksiyete Ölçeği puan ortalamalarını incelediğimizde; Tıpta Uzmanlık Sınavı'na çalışmadan hekimlik hayatına devam edeceğini ve hekimlik yapmayı düşünmediğini belirten öğrencilerin BAÖ puanlarının, TUS'a hazırlanmak isteyen öğrencilerin puanlarına göre yüksek olduğu gözlenmiştir ancak istatistiksel olarak anlamlılık saptanmamıştır. Bu sonuçlar bize son sınıf öğrencilerinin mesleklerinin geleceği ile ilgili aldıkları kararlar nedeni ile anksiyete yaşadıklarını düşündürmüştür. Yapılan bir çalışmada da öğrencilerin, en çok meslek hayatlarını pratisyen hekim olarak geçirmekten kaygılandıkları saptanmıştır. Aynı çalışmada katılımcıları kaygılandıran durumlar incelendiğinde; mesleki yaşamlarında uzman olarak çalışmama ve TUS sınavında başarısız olma olarak belirlenmiştir.²⁷

Çalışmamızda, Mesleki Gelecek Kaygısı duyduğunu belirten öğrencilerin BAÖ puanı, kaygı taşımadığını belirtenlere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Mesleki gelecek kaygısı olduğunu belirten katılımcıların kaygı nedenlerinin dağılımı incelendiğinde öğrencilerin %61,1'inin hekimlere yönelik şiddet olaylarının artması nedeni ile kaygı duyduğu ve bu nedenle kaygı duyan öğrencilerin BAÖ puanlarının, kaygı duymayan öğrencilere göre anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır. Diğer kaygı nedenleri ise sırası ile tıpta uzmanlık sınavı, mecburi hizmette göreve başlanacak yer, mesleki bilgi ve becerinin yetersiz hissedilmesi ve ekonomik kaygılardır. İzmir'de tıp fakültesi öğrencilerinin katıldığı bir çalışmada, Mesleki Kaygı Anketi uygulanmış, öğrencilerin mezuniyet sonrası en çok kaygı duydukları konu TUS ile ilgili bulunmuştur.²⁷ Muğla'da tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin yarısından fazlasının mezuniyet sonrası TUS ile ilgili kaygı duyduğu bildirilmiştir.¹⁴ Samsun'da tıp fakültesi son sınıf öğrencileri arasında yapılan çalışmada da öğrencilerin %50,0'sinin TUS ile ilgili kaygı duyduğu saptanmıştır.¹⁰ Literatürde, bizim çalışmamızdan farklı olarak, ülkemizde tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin en çok kaygı duydukları konunun TUS ve tıpta uzmanlık olduğu gözlemlenmiştir. Çalışmamızın veri toplama süresinde, hekimlere ve sağlık çalışanlarına yönelik şiddet olaylarının sıklıkla yaşanması, bize, kısa süre sonra meslek hayatına atılacak olan öğrencilerin bu konudaki endişelerinin ve kaygı düzeylerinin artmasına neden olduğunu düşündürmüştür.

Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde 4. 5. ve 6. Sınıf öğrencilerinin katılımı ile yapılan çalışmada, sağlık alanında şiddetin tıp fakültesi öğrencilerinin kaygı durumu ve mesleğe bakışına etkisi araştırılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre; sağlıkta şiddete tanık olma ve maruz kalma tıp fakültesinde

öğrencilik döneminden itibaren başlamaktadır ve tıp fakültesi öğrencileri de aktif çalışan hekimler kadar şiddetten etkilenmektedir. Öğrencilerin başlangıçta hekimlik mesleğini isteyerek seçme oranları yüksek iken karşılaşılan şiddete maruziyet gibi bazı sorunlar nedeniyle meslek hakkındaki olumsuz görüşleri artmaktadır. Bu nedenle tıp eğitimi sürecinde öğrencilere, şiddeti sezme, şiddeti yatıştırma, şiddetle ve kaygı ile başa çıkma biçimlerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalara ve şiddet olaylarında yardım alabileceği yerlere ihtiyaç vardır. Bu çalışmaların uygulamaya geçirilmesi hem öğrencilerin kaygı durumlarını azaltabilir hem de meslek hayatlarındaki zorluklarla başa çıkma yeteneği kazandırabilir.²⁸

Araştırmada maruz kalınan şiddetin sorgulanmaması ve katılımın %80'nin altında olması çalışmanın kısıtlılıkları olarak sayılabilir.

Çalışmamızda, tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin %84,9'unun meslekleri ile ilgili gelecek kaygısı taşıdıkları belirlenmiştir. Bu öğrencilerin, %61,1'inin hekimlere yönelik şiddet olaylarının artması nedeni ile kaygı duyduğu saptanmıştır. Diğer kaygı nedenleri ise sırası ile tıpta uzmanlık sınavı, mecburi hizmette göreve başlanacak yer, mesleki bilgi ve becerinin yetersiz hissedilmesi ve ekonomik kaygılardır. Fakültelerde bu konuyu irdeleyen ruhsal destek merkezlerinin kurulmasının, öğrencilere yönelik çeşitli sosyal aktivitelerin düzenlenmesinin, ruhsal sağlık taramalarının yürütülmesinin daha sağlıklı hekimler ve daha sağlıklı bir toplum yaratmak için katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Edinburgh deklarasyonunda bildirildiği gibi tıp eğitiminin amacı, tüm insanların sağlığını geliştirecek doktorlar yetiştirmektir. Meslekleri ile ilgili iyi bir eğitim alma ve yeterli bilgi beceri ile mezun olma, tıp fakültesi öğrencilerinin en temel haklarıyken, öncelikle tıp eğitimi sisteminden kaynaklanan ciddi problemler yaşanmaktadır. Öğrencilerin, mesleki gelecek kaygısını azaltmak için toplum sağlığına yönelik bilgi ve becerilerle donatılmış, kendine güvenen hekimler yetiştirmek amaçlanmalıdır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Katkı Oranı Beyanı: Ana fikir/Planlama; MS, HSG, EAT, AMÇ, MM, HG, BEG, SB; Analiz/Yorum; MS, HSG, EAT, AMÇ, MM, HG, BEG, SB; Veri Sağlama; HSG, MS, EAT, AMÇ, MM, HG, BEG, SB; Yazım; HSG, MS, EAT, AMÇ, MM, HG, BEG, SB; Gözden Geçirme ve Düzeltme; MS, HSG; Onaylama; MS, HSG.

Destek / Teşekkür Beyanı: Çalışmada hiçbir kurum ya da kişiden finansal destek alınmamıştır. Araştırmaya katılan öğrencilere teşekkür ederiz.

Etik Kurul Onamı: Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlık izni ve Kırıkkale Üniversitesi Girişimsel

Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 29.11.2023 Toplantı tarihli, 2023/12 Toplantı Sayılı ve 2023.11.28 karar numaralı etik kurul izni alınmıştır.

KAYNAKLAR

1. Mayda A, Yılmaz M, Bolu F ve ark. Bir tıp fakültesi 4, 5 ve 6. sınıf öğrencilerinde gelecek ile ilgili kaygı durumunun değerlendirilmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2014;4(3):7-13.
2. Aktekin M, Karaman T, Senol YY et al. Anxiety, depression and stressful life events among medical students: A prospective study in Antalya, Turkey. *Med Educ*. 2001;35(1):12-17.
3. Stewart SM, Betson C, Lam TH et al. Predicting stress in first year medical students: A longitudinal study. *Med Educ*. 1997;31(3):163-168.
4. Guthrie EA, Black D, Shaw CM, Hamilton J et al. Embarking upon a medical career: Psychological morbidity in first year medical students. *Med Educ*. 1995;29(5):337-341.
5. Arnetz BB. Psychosocial challenges facing physicians of today. *Soc Sci Med*. 2001;52(2):203-213.
6. Bíró É, Balajti I, Ádány R, Kósa K. Determinants of mental well-being in medical students. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*. 2010;45(2):253-258.
7. Goebert D, Thompson D, Takeshita et al. Depressive symptoms in medical students and residents: A multischool study *Acad Med*. 2009;84(2):236-241.
8. Peng L, Zhang J, Li M et al. Negative life events and mental health of Chinese medical students: The effect of resilience, personality and social support. *Psychiatry Res*. 2012;196(1):138-141.
9. Sarıkaya O, Civaner M, Kalaca S. The anxieties of medical students related to clinical training. *Int J Clin Pract*. 2006;60(11):1414-1418.
10. Canbaz S, Sünter AT, Aker S, Pekşen Y. Tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeyi ve etkileyen faktörler. *Genel Tıp Dergisi*. 2007;17(1):15-19.
11. Karaoğlu N, Coşkun Ö, Budakoğlu İİ. Meram Tıp fakültesi öğrencilerinin özanlayışlarına karşın yalnızlık, umutsuzluk ve anksiyete düzeyleri. *Tıp Eğitimi Dünyası*. 2017;16(48):49-61.
12. Beck AT, Epstein N, Brown G, Ster RA. An inventory for measuring clinical anxiety: Psychometric properties. *J Consult Clin Psychol*. 1988;56(6):893-897.
13. Ulusoy M, Şahin NH, Erkmn H. Turkish version of the Beck Anxiety Inventory: Psychometric properties. *J Cogn Psychother*. 1998;12(2):163.
14. Pıçakçıfe M, Kıcılı RÜ, Vatandaş MO, Ata Ş, Akkaya V. Bir tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinde anksiyete ve depresyon düzeyi ve ilişkili faktörler. *Gazi Tıp Dergisi*. 2023;34(1):1-9
15. Taneri PE, Akış N, Sarandöl A. Tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinde dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, anksiyete ve depresyon belirtilerinin sıklığı. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 2016;42(1):23-27.
16. Bedir N, Köse E, Yazıcı E, Ekerbiçer HÇ, Erkal HŞ, Cengiz N. Tıp fakültesi birinci sınıf öğrencilerinde probleme dayalı öğrenme sürecinin anksiyete düzeyi ile ilişkisinin değerlendirilmesi. *Sakarya Tıp Dergisi*. 2020;10(1):44-51.
17. Depression and Other Common Mental Disorders: Global Health Estimates. Geneva: World Health Organization. 2017. Erişim tarihi: 12 Haziran 2024: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/254610/WHO-MSD-MER-2017.2-eng.pdf?sequence>
18. Alvi T, Assad F, Ramzan M, Khan FA. Depression, anxiety and their associated factors among medical students. *J Coll Physicians Surg Pak*. 2010;20:122-126.
19. Eller T, Aluoja A, Vasar V, Veldi M. Symptoms of anxiety and depression in Estonian medical students with sleep problems. *Depress Anxiety*. 2006;23:250-256.
20. Nandi M, Hazra A, Sarkar S, Mondal R, Ghosal MK. Stress and its risk factors in medical students. An observational study from a medical college in India. *Indian J Med Sci*. 2012;66:1-12.
21. Quek TT, Tam WW, Tran BX et al. The global prevalence of anxiety among medical students: A meta-analysis. *Int J Environ Res Public Health*. 2019;16(15):2735.
22. Durduran Y, Demir LS, Uyar M, Duman ÇS, Şahin KT. Bir tıp fakültesinde çalışmaya katılan intörnlerin halk sağlığı stajı ile ilgili bazı görüşleri. Eskiocak M, İrgil E, Nahcivan N, Kurt A.Ö, Utler N, 17. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi, 17. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Kongre kitabı. 20-24 Ekim 2014. Edirne, Türkiye. Syf:1442-1444.
23. Yalçınoğlu N, İlker K, Şahin I, Aydın T, Zengin Ş, Karabey S. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin tıp eğitimi ile ilgili görüşleri. *İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi*. 2012;75(3):41-45.
24. Açık Y, Oğuzöncül F, Polat SA, Güngör Y, Güngör L. Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin tıp eğitimi ve mezuniyet sonrası hakkındaki düşünceleri. *Toplum ve Hekim*. 2002;17(3):195-201.
25. Köksal S, Vehid S, Tunçkale A ve ark. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi öğrencilerinin tıp eğitimi ve mezuniyet sonrası ile ilgili tutumları. *Cerrahpaşa Tıp Dergisi*. 1999;30(4):1-11.
26. Yarış F, Topbaş M, Çan G, Özoran Y. Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin tıp eğitimi hakkındaki düşünceleri. *Deneyisel ve Klinik Tıp Dergisi*. 2001;18(4):233-241.
27. Yeniçeri N, Mevsim V, Özçakar N, Özkan S, Güldal D, Başak O. Tıp eğitimi son sınıf öğrencilerinin gelecek meslek yaşamları ile ilgili yaşadıkları anksiyete ile sürekli anksiyetelerinin karşılaştırılması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 2007;21(1):19-24.
28. Yılmaz M, Tellioğlu M, Arıkan İ. Sağlıkta şiddet: Tıp fakültesi öğrencilerinin mesleğe bakışına etkisi. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2021;6(3):404-412.